

שמעתא למיקתא

גליון סח' - פ' מסעי ה'תשע"א / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' האם מהני אמירת 'ברוך שם' על ברכה לבטלה שלפני זמן רב

איתא בירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) הנוטל פרי לאוכלו ובירך עליו ונפל ממנו, ושוב אינו ראוי לאכילה, אמר רבי תנחום בר יודן צריכים לומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" שלא להזכיר שם שמים לבטלה. והביאו הרא"ש (ברכות פ"ו ס"ו כ), הטור והב"י (או"ח ס"ו רז). וכן פסק השו"ע (ס"ו ר"ע ו) וז"ל: נטל בידו פרי לאכלו ובירך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס וכו' צריך לומר בשכמל"ו על שהוציא שם שמים לבטלה, ע"כ. ועיי"ש דאם לא אמר אלוקינו יסיים ויאמר 'למדני חקיך' שיהיה נראה כקורא פסוק ואין כאן מוציא ש"ש לבטלה. ועיי' עוד בחיי אדם (כלל ה אות א).

והנה מהרמב"ם (שבועות פ"ב ה"א) מוכח דלא בעינן לומר דוקא בשכמל"ו, שהרי כתב "אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה". מוכח שהעיקר לומר איזה שבח כדי להדר את השם. וכן נקט החיי אדם (כלל ה אות א). וכן יוצא מדברי הערוה"ש (ס"ו ר"ע אות טז). וכן דעת הגרשו"א זצ"ל (הליכות שלמה, תפילה פ"ד הגה כד) שכתב דאמן יהא שמה רבה מהני במקום בשכמל"ו. [אולם עיי' במנחת אשר (פ' יתרו ס"ו ל אות ב) מה שפקפק על דברי הגרשו"א זצ"ל. וכן יש להעיר דלפי החיד"א (נחל קדומים, פ' קדושים על הפסי ולא תשבטו בשמי לשקר) בעינן דוקא אמירת בשכמל"ו שהרי הוא תיקון עיי' גימטריא, עיי"ש].

ומלשון הירושלמי הנ"ל דצריכים לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד "שלא להזכיר שם שמים לבטלה", משמע דאם תיקן ואמר בשכמל"ו שוב ליכא משום הוצאת שם שמים לבטלה כלל. וכן נקט בפנים מאירות (ח"ג ס"ו ט) דעל ידי תיקון זה לא עוברים על "לא תשא" ואין כאן חטא כלל בהוצאת שם שמים לבטלה. וכן הביא בהר צבי (או"ח ס"ו צט ד"ה ורצית).

וכן נראה מדברי החזו"א (או"ח ס"ו קלו ס"ק ו) שכתב דהמזכיר שם שמים ואומר אח"כ ברוך הוא ומהולל אין זה לבטלה, ועל כרחך צ"ל דתיקון זה מהני מן התורה דאסור מן התורה, א"כ לא תיקן איסורו שהזכיר ש"ש לבטלה, ואין מקום לחלק בין אומר ברוך בסופו לאומר ברוך בתחלתו, ע"כ.

אלא שמלשון השו"ע הנ"ל משמע דאף אחר אמירת ברוך שם, לא תוקן האיסור של הוצאת שם שמים לבטלה, שהרי כתב דצ"ל בשכמל"ו "על שהוציא שם שמים לבטלה". וכן דקדק מדברי השו"ע בדברי יציב (ח"א ס"ו פג אות ד). ולפ"ז צ"ל דאמירת ברוך שם לא מתקן למפרע, אלא חכמים חייבו לאומרו כדי לקבל עליו עול מלכות שמים, משום שיצאה תקלה מידו וכמ"ש הערוה"ש (ס"ו ר"ע אות טז). ועיין טעם אחר בחזו"א (שם). אולם עיי' בפנים מאירות שדייק מלשון המחבר כדבריו הנ"ל.

ומעתה יש לדון האם תיקון זה מהני דוקא כשאומרו מיד או אף כשאומרו לאחר זמן. ובאמת ברמב"ם (שם) מבואר דבעינן לאומרו מיד שהרי כתב "אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח וכו' כדי שלא יזכר לבטלה". וכ"כ החיי אדם (כלל ה אות א) שיש לאומרו תיכף ומיד [וכן נראה מדברי החזו"א הנ"ל].

אולם שוב העירוני מדברי המ"ב (ס"ו כה ס"ק כא) שכתב שהמניח תפילין, אחרי ברכת תפילין של ראש עליו לומר בשכמל"ו, כדי לצאת מכל חשש ברכה לבטלה כי ברכה זו תלויה במחלוקת. ומי"מ כתב שימתין עד אחר שיהדק התפילין על ראשו כראוי. וא"כ מוכח שאף לאחר זמן מהני תיקון זה.

אלא די ש לומר דהתם לא בעינן שיתקן מיד כי הרי עוסק בגוף ענין הנחת תפילין וליכא הפסק, ומוכח שמשבח את השם שהזכיר בברכה שעל התפילין של ראש, אבל אכתי יש לומר שמי שבירך לבטלה והפסיק בדברים אחרים או זמן הרבה שוב לא מהני תיקון זה. ועיין בב"י (ס"ו ר"ע) שכתב שיאמר בשכמל"ו, לפני שיברך שוב הברכה הראויה על אותו פרי. משמע דרק אחר אמירת ברכה אחרת שוב לא מהני תיקון. וכדברינו מבואר במנחת אשר (פ' יתרו ס"ו ל אות ג), ועיין עוד שם מש"כ בזה.

אבל דעת הא"א מבוטשאטש (ס"ו כה ס"ע ד) שאמירת בשכמל"ו מיד לא הוי אלא מדת חסידות שלא להפסיק כדי שלא יבא לשכחה וכדי שיוודע דקאי על זה כשהפסיק הרבה ואומר אח"כ בשכמל"ו מהני לכו"ע, ע"כ. וכן נקט המנחת יצחק (ח"א ס"ו ז ד"ה ואם, וח"י ס"ו יב ד"ה ואמנם). ועיין עוד במנחת אשר (פ' יתרו ס"ו ל).

ולדעתו צריך לומר, דהא דמהני אף לאחר זמן כי אמירה זו רק כדי לשבח לעבודת השם ולפארו, אלא הוא "תיקון" על הוצאת השם לבטלה, וכמ"ש הערוה"ש (שם) דתקנה זו היא על שהוציא שם שמים לבטלה לפיכך "צריך לקבל עליו עול מלכות שמים" וזה מהני אף לאחר זמן. אלא שדבריו הם דברי חידוש. [ועיי' בהליכות שלמה (שם) ובמשנה הלכות (ח"י ס"ו לט ד"ה הנה מצינו) שבהזכרת בשמלע"ו פעם אחת מועיל לכמה הוצאות ש"ש לבטלה. ועיין עוד בזה בדברי יציב (שם אות ז)].

האם שרי לעשות ספק ספיקא בידיים

לכא' יש להביא ראייה לאיסור מדברי הגמ' בחולין [ג' ע"ב] גבי ההוא שרקפתא דספק דרוסות (סל מלא עופות שוכנס הנץ ביניהם) דחנקינהו שמואל ושדנהו בנהרא, דמקשינן התם דליוזניהו לעובדי כוכבים, ופרקינן דאתו דליוזניהו לישראל. וכן פסק המחבר [ג' ס"ו כ"ז ס"א] דאסור למכור ספק דרוסה לעובד כוכבים שמא יחזור וימכרנה לישראל. ולכא' תקשי אמאי לא שרי למכור לנכרי מחמת ס"ס, ספק שמא אינן דרוסות ואח"ל דרוסות הן ספק לא ימכרם הנכרי לישראל. וצ"ל דשאני הכא דהספק ספיקא נעשה ע"י עצם המכירה, והרי הוא עושה את הס"ס בידיו, ועד כאן לא שרינן בס"ס אלא כה"ג דס"ס כבר נעשה, אבל לעשות ס"ס בידיים לא שרינן אפי' באיסור דרבנן כאיסור מכירה לנכרי.

ואע"ג דבתה"ד (ס"ו ק"ע"ח) הביא שאלה בענין שור של ישראל שקפץ עליו דוב, ומספקא ליה לאינשי אם היתה דעת הדוב לדרוס או שקפץ על השור דרך שחוק כי היה לו קצת תרבות עם בני אדם שהיו גרילין לשחוק בו מרחוק כשהוא קשור בשלשלאות, האם מותר לשחוט את השור לאוכלו, או אם מותר לכל הפחות למכרו לנכרים או לא.

והשיב שם התה"ד דנראה דאין להכשיר את השור באכילה, אבל למכרו לנכרי נראה דשרי בה"ג, אע"פ דפק כל שעה בהייה ארבע דטבע בחישתא אסור רבא ליוזני לנכרי שמא יחזור וימכרנה לישראל, הכא לא גזיר דאיכא תרי שמא חדא שמא לא ימכרנה לישראל, ואח"ל ימכרנה לישראל שמא ק"ל כאשירי דפק דדוב אין לו דריסה בבהמה נטה, וכה"ג איתא במדרכי בשם א"ז על חייטין שנשרו במים ולא נתבקעו דפליגי בהו מר עוקבא ושמואל ויש פוסקים מבר עוקבא ויש פוסקים כשמואל, וכתב א"ז דשרי למכרו לנכרי דשמא לא ימכרם לישראל ואח"ל ימכרם לישראל שמא הלכה כשמואל דשרי לגמרי. והביא הרמ"א (הלכה י"ד ס"ו ג' ס"א) דספק טריפות ויש מכשירין אע"ג דקמ"ל לאוסרו מ"מ מותר למכרו לעובד כוכבים.

מ"מ אין להביא ראייה מדבריו להתירא בנידון דידן, דהלא התה"ד גופא פ"י טעם דברי הא"ז שם שהתיר למכור לנכרי משום דכיון דאיכא פלוגתא דברב אי שרי לגמרי או אסור, ואיסור מכירה לנכרי אפי' אסור הפשוט לכל אינו אלא גזירה דרבנן שמא ימכרם לישראל, בדרבנן הי"ל אחר המיקל. ואיכא דשם הביא בתשובתו דברי המרדכי בפרק השוחט דהשוטט עוף וחקך מעט עד שיצא מעט דם דאיכא ספק נקובת הוושט, לא ימכרו חי לנכרי שמא יחזור ומכרו לישראל, והתם נמי תרי שמא הוא שמא לא ימכרנו לישראל ואח"ל ימכרנו שמא לא נקבה הוושט, וטעמא דאסרינן התם משום דהנו תרי שמא ודאי גזיר באיסור דאורייתא, או אפי' דבר שאיסורו כגון שורש אינו אלא דרבנן כגון פת של ישראל שאפאה נכרי שלא ימכור גזירה שמא ימכרנה לישראל, ורק דבר דאית ביה פלוגתא דאמוראי או דרבוותא אמרינן לענין פוסקים נכרים דמדרבנן היא הי"ל אחר המיקל, ולא דמי ספיקא דפלוגתא לספיקא דגוף המעשה.

וכן מצינו בשו"ת מהרש"ם (י"ד ס"ו מ"ה) גבי עוף שנמצא הכנף שמוט ואינו ידוע אם נעשה מחיים אם לאחר מיתה, די ש מי שמתייר מטעם ס"ס, וכתב השואל שיש ס"ס שאנו מחמירים כגון ספק דרוסה שאסור למכור לגוי ואיכא ס"ס ואפי' מחמירים. והשיב מהרש"ם דנראה בעיני דלא דמי האי אלא לספק אחד, דכל ס"ס דאנו מקילין היינו כה"ג שחדרי ביד האדם הוא ס"ס ואתה בא לאסור אותו לא תאסור, אבל ספק דרוסה שכשהוא ביד ישראל אסור ואתה בא להתיר לכתחילה מטעם שמא כי הא, ודאי אין להתיר. ואע"ג דבתרומת הדשן (ס"ו ק"ע"ח) כתב כי ההיא גזירה להתיר, כבר נתן טעם לטבח דכיון שהמכירה איסור דרבנן מטעם שמא ימכרנה לישראל ואיכא פלוגתא דאמוראי או דרבוותא, ה"ל ספיקא דרבנן ואזלינן להקל, אבל דבר שגוף הדבר אסור בספק דאורייתא אסור למכור לגוי משום שמא ימכור לישראל.

ובהמשך תשובתו שם הביא ראייה לדבריו מדברי הטור (או"ח ס"ו תס"ז) - והובא גם בשו"ע (שם) דחייטין שבאו בספינה וטבעו ויש בהם חשש חימוץ ואינו ניכר בהם לא ימכרם לגוי כיון שאין ניכר, הרי דהתם אסור הטור אע"ג דאיכא ס"ס מתהנין, אלא ודאי דרוסה הכי לא ימכרם משום דהתם ביד ישראל הם אסורים ואתה בא לעשות הספק בידיים. ול"כ עוד מהרש"ם בס"ו ק"ג שאין לומר ס"ס בידיים אלא דבר שבכר נעשה, אבל לא שאעשה אני דבר כדי לעשות ס"ס.

וגדולה מזאת מצינו בשו"ע (ס"ו ג' ס"ק ג"א) - על דברי הרמ"א הנזכרים] שאחר שהביא דברי התה"ד הנזכרים סיים דבריו בזה"ל: ונראה לי כיון שבעל התה"ד גופיה כתב בסוף דבריו וצ"ע [א.ה. סיום לשון תה"ד שם הוא "וצ"ע בהרבה מקומות בתלמוד בענין זה" - וא"כ אינו קשה אמאי העיתיקן הפוסקים דבריו להיתר], וגם אין ראיותו מוכרחת לפעול"ל וכו', הלכך אין להקל בזה אלא בדרוסה כיון דבב"ה יש בדרוסה כמה צדדים להיתר וכו', אבל בטריפות אחר בפלוגתא דרבוותא היכא דאין צדדים בלאו הכי להיתר אין להתיר למכרו לעובד כוכבים.

ובפ"ג שם [בשפת דעת] כתב לדינא דאין לעשות ס"ס בידיים כמבואר בכל הפוסקים, ואף בפלוגתא דרבוותא, אם לא שרוב מתירין ומשום חומרא אנו מחמירין או שיש עוד צדדין להקל, ולא בענין אחר.

והנה מצינו בשו"ע (י"ד ס"ו ג' ס"ק ג"א) דכתב - חייטין מוטלעים מותר לטחן והוא שירקד הקמח לאור היום. והוסף הרמ"א - וכל תולע שיראש שם יזרקנו והשאר מותר. וכתב שם הס"ז [ס"ק כ'] דנראה דהא דהשאר מותר הוא מטעם ס"ס, ספק אין שם ואח"ל יש שם ספק נימוח בשעת אפיה. וחזינן לכא' מדברי הט"ז דה"ל דשרי למעבד ס"ס בידיים.

ובשו"ת ברכה (שם ס"ק ג') כתב בשם הג"ה כתי' למהר"א להוכיח מדברי הט"ז ה"ל דפליג על מהרש"ם הנזכר וס"ל דשרי למעבד ס"ס בידיים. אולם בשו"ת חמד [כללי] מערכת הס' כלל ל"א] כתב להעיר על דברי החיד"א, דלפ"ז אין להכריח מדברי הט"ז לענין ס"ס הנעשה בידיים, משום דהא דלא מהני ס"ס הנעשה

האם מותר למסור דברי תורה ברבים כשעכו"ם מקשיבים לדבריו

איתא **בסנהדרין** (נט.) עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. יש אומרים משום גזל, ויש אומרים משום דכתיב "מורשה" אל תקרי מורשה אלא מאורסה, כנערה המאורסה דבסקילה. ו**בחיגה** (ג.) אמרו אין מוסרים דברי תורה לעכו"ם שנא' (תהלים קמז-ט) "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". ועיי' **במאירי** (סנהדרין שם) שטעם איסור זה הוא מפני שבנ"א סבורים עליו שהוא משלנו מתוך שרואים אותו יודע ויבואו לטעות אחריו. ועיי' **בפאר הדור** (סי' ג) שכתב טעם אחר.

ואפילו עכו"ם קטן פחות מיי"ג שנים בכלל האיסור, שהרי י"ג שנים לגדלות ילפינן מהלכה למשה מסיני, כמ"ש **הרא"ש** (כלל טז אות א). וכן נקט **המ"ב** (סי' נה ס"ק מ), וכבר כתב **החת"ס** (חיו"ד סי' שיז) שלבן נח לא ניתנו שיעורים הנמסרים מהלכה למשה מסיני, כמבואר **ברמב"ם** (מלכים פי"ט ה"י), וכל שהוא בר דעת לאו קטן מקרי. וכן נקטו **השואל ומשיב** (תינתא ח"י"א סי' יד), **המנ"ח** (מצוה קצ אות ח), **האור שמח** (אס"ב ג, ב), **המנחת שלמה** (ק' סי' לד), ועוד. אולם **הפמ"ג** (גינת ורדים כלל מה) הוכיח **ש"ת** (חולין לג. ד"ה אחד) חולקים על הרמב"ם וכן העיר **המהרש"ם** (חולין שם), ועיי' **בפמ"ג** (יו"ד סי' סב מ"ז ס"ק א).

והנה אף תורה שבכתב אסור להסיר למדוד כדמוכח מדברי **הספר החרדים** (פלי"ח אות לו), **מהמהרש"א** (שבת לא. ח"י"א ד"ה אמר) ו**מהרע"א** (סי' מא). וכן פסק **בקובץ תשובות** (ח"י"ג סי' קמב ד"ה ובישי"ש). ודלא **כהמהרצ"ח** (סוטה לה), ו**המשיב דבר** (סי' עז) שאין איסור ללמד גוי תשוב"כ. ועיי' **במחנה חיים** (ח"י"א סי' ז).

אולם בהלכות ז' מצוות בני נח דהם צריכים להיות בקיאים בהם מותרים ללמוד נ"ע"י סנהדרין (שם) כמ"ש **התוס'** (בי"ק לח). וכן פסקו **האג"מ** (יו"ד ח"י"ג ססי' פט) ו**הגריש"א זצ"ל** (קובץ תשובות ח"י"ג ססי' קמב). דלא **כהגהות הב"ח** דאוסר בזה. אולם בספר **החרדים** (פלי"ח אות לו) כתב שהזוהר מחמיר באיסור זה ואוסר אף ללמדם ז' מצוות בני נח. ועיי' **במצפ"א** (כתובות קיא על רש"י ד"ה ושל"א).

מעתה לכאורה יש לומר שהמוסר שיעור וכדו' ועכו"ם מקשיב לדבריו עליו להפסיק שיעור נמצא מכשילם באיסור תורה ועובר על איסור לפני עור לא תתן מכשול.

וכן העירוני מדברי **הגריש"א זצ"ל** (קובץ תשובות ח"י"ג סי' קמב) שנקט שאסור למסור שיעור בירדיו היכן שמתברר שעכו"ם יקשיבו לדבריו, דאף אם נאמר כדברי הסבורים דאין איסור כשהעכו"ם לומד ללא עיון וליכא לפני"ע, מ"מ אכתי אסור מהא דחיגה שמבואר דאסור ללמדם בכל גוונא אף ללא עיון, כי עיקר קפידת התורה שלא להיות גורם לכך שהעכו"ם ילמדו את התורה.

אולם יש לעיין בזה דלכאורה יש לומר בדומנינו דרבו תרגומי התורה ופרושיה וניתן להגיע אליהם בקל ויכול ללמוד ולהבין מעצמו, שוב לא שייך לפני"ע אף כשמלמדם בעיון דאין כאן אלא חד עברא דנהרא שהרי יכול ליטול מעצמו [עיי' **במאירי** (שם ד"ה כל מה שנאסר) שכתב בענין לאו דלפני"ע, דאם נותן במתנה, אם השני מוצא במזומן ליכא לפני"ע. ועיי' **בתורת חסד** (סי' ה אות ט ד"ה מעתה), **במ"ב** (סי' קסג). ו**באג"מ** (ח"י"א סי' יג אות ז), ואכמ"ל]. אלא שיש לומר שאם העכו"ם בא ללמוד 'דוקא' ממנו אפשר דאיכא לפני"ע כיון שאין

מזומן לפניו אחר שילמדוהו כמוהו ובלעדיו לא היה לומד, וכמ"ש **בבב"א** (סי' שכז). ועיי' מש"כ **בתשובות והנהגות** (ח"י"א סי' תקנז).

ואף משום מסייע ידי עבירה ליכא שהרי הסכמת הפוסקים דליכא איסור מסייע לעכו"ם [עיי' **ברמ"א** (יו"ד סי' קנא סעי' א), **בש"ך** (סי' ה), **במ"ב** (סי' שמו ס"ק ה) ועוד. ועיי' **ברב פעלים** (ח"י"ד יו"ד סי' כט ד"ה תשובה) ו**בשו"ת מהר"ץ חיות** (סי' לב ד"ה ולא עוד רק דפרטו)]. אלא דאף אם נאמר דליכא לפני עור, מ"מ אסור ללמדם כמבואר בחיגה שם.

ויש לומר עוד טעם דליכא חשש לאיסור לפני עור אף אם מוסר שיעור בעיון והעכו"ם באים ללא הזמנתו ומקשיבים דבריו, שהרי הוא אינו מושיט להם האיסור אלא הם באים מאיליהם, ובכה"ג יש לומר דליכא איסור, דומיא דהא דאמר רשב"ג (בי"ק סט.) "הלעיטהו לרשע וימות". ועיי' **במנחת שלמה** (ק' סי' ז ע"פ ד אות א) דאפי' היכא שבהכרח יעבור השני על איסור, כיון שהוא נוהג כדן אין בכה"ג משום לפני"ע, [ועיי"ש (תני' סי' קלד אות ט)].

וכן מצאתי **באג"מ** (יו"ד ח"י"ג סי' ז ד"ה והטעם וד"ה ולכן) שכתב דאין להמנע מללמוד בעצמו וללמד לאחרים בשביל מה שיושב שם נכרי שאסור בלימוד התורה דהרי הנכרי עושה האיסור בעצמו דאין הכרח שישב שם ואף אפשר לו שלא לשמוע והוא בעצמו עושה המעשה איסור, וליכא בזה לפני"ע. ולשמור נכרי מלעבור על איסורים ליכא שום חיוב ומצוה, עיי' [ועיי"ש שהביא ראיה לזה מהא דסובר רשב"ג בכרם של ערלה שא"צ לצינו להודיע שהוא ערלה שלא בשביעית משום הלעיטהו לרשע וימות].

ועיי' עוד שם (ח"י"ב סי' קלב ד"ה ובדבר) שאע"פ שאיכא איסור נמי מצד הישראל שלא ללמדם כמבואר בחיגה, מ"מ זה דוקא כשכוונתו למוסר להעכו"ם הדברי תורה, אבל כשכוונתו למסור דברי תורה ליהודים ליכא איסור מחמת שנמצא שם גם עכו"ם שג"כ ישמע ממילא דברי תורה, ודו"ק. [ועיי' עוד בגליון סי"א מש"כ בענין זה].

בידים היינו משום דהוי כמבטל איסור לכתחילה, אולם בדינא דהט"ז הא סיים הט"ז דבריו שם דאין כאן מבטל איסור לכתחילה שאין כוונתו רק לאפות הפת ולא לבטל התולע. איברא דנראה דדברי החיד"א במקומם עומדים, והלא אף בכה"ג דעסיק המהרש"ם אין כוונת יוצר הס"ס להפקיע האיסור, וכגון בענין מכירת ספק דרוסה לנכרי הלא אין כוונת המוכר לגוי להפקיע איסור, אלא כוונתו למכור הדרושה לגוי ע"מ להנצל מהפסד, וא"כ שפיר מבואר דבדרי הט"ז דלא כדברי המהרש"ם.

אלא דרמ"מ נראה דאין להקשות על דברי הט"ז מהא דאסרין למכור ספק דרוסה לנכרי, דשאני באפית הפת דאין איסור בעצם אפית פת מתולעת, אלא דאין להתיר לאפות הפת לצורך אכילה כיון דעביד ס"ס בידיה, וע"ז קאמר הט"ז דכיון דאין כוונתו רק לאפות הפת ולא לבטל התולע שרי, משא"כ לענין מכירה לנכרי דעצם המכירה אסורה מצד עצמה, ואנו באים להיתר המכירה מחמת דאיכא ס"ס בהא לא איירי הט"ז. אולם מ"מ מוכח מדברי הט"ז דפעמים שרי למעבד ס"ס בידיה בכה"ג דאין כוונתו להתיר האיסור.

ובחקי לב (יו"ד סי' קל"א) כתב לדחות הראיה לאיסורא מדברי הגמ' בחולין לענין מכירת ספק דרוסה לנכרי וז"ל: אך את זה תמנהי בדברי כולם כולם המא"ל להרשד"ם והר"ח והרי"מ והר"ש אלנאי דלשתרי למכור לגוי ספק איסור מטעם ס"ס, והרי כתבו התוס' חולין [דף צ"ה ד"ה ובנמצא] וז"ל נראה דתקנה בעלמא הוא דעשו חכמים במקום שאין מכירין שלא לקנות מן הגויים לכתחילה אע"פ שרוב טבחי ישראל, כי היא דאמרינן בגד שאבד בו כלאים לא ימכרו לגוי דילמא אתי לזיבוגי לישראל אע"ז דמן הדין לא הוי לן למיחש דאזילנן בתר הרוב, ע"כ. הרי שהכריחו דגזירה דרבנן היא וחשו בה גם במילי דרבנן וגם נגד רוב, ותו ל"מ מזה ראיתם בעלמא הוא דעשו חכמים אסור, וצ"ע. וכדברי התוס' מבואר בתה"ד סי' קע"ח שכתב דגזירה דרבנן היא ואסרה גם באיסור דרבנן. ע"כ.

ואיפכא דכתב להוכיח דשרי לעשות ס"ס בידיה מדברי התוס' בזבחים [דף ע"ב ד"ה נתערב] שכתבו וז"ל: ועוד יש לדקדק מגופה דמתני' היתם [ערלה פ"ג] גבי בגד שצבעו בקלפי ערלה וגבי תבשילו שבשלו בקלפי ערלה והך דחבלי תלתן קתני נתערבו באחרים, וגבי צובע מלא הסיט בקלפי ערלה ואורגו בבגד ואינו יודע איזהו וגבי אורג מלא הסיט מצמר בכור ובגד לא קתני נתערבו באחרים, והיינו הטעם משום דאסור נתערבו בשאר בגדים יכול להסיר מכל אחד מלא הסיט ומשתרי מטעם ס"ס דמותר. ע"כ. ול"כ ה"ש בערלה שם. הרי חזינן מדבריהם דשרי לעשות ס"ס בידיה. וליישב דברי המהרש"ם ושאר פוסקים כתב ד"ל בדוחק דגם הם לא כתבו דבריהם אלא בכה"ג שספק א' אסור מן הדין ככל ספק דאיכא למ"ד דאסור מדאורייתא ואיכא למ"ד דאסור מדבריהם, אבל בגוונא דהתוס' דהספק הראשון היינו כמלא הסיט בבגד מדינא שרי דבטל ברוב, אלא דחכמים אסרוהו משום דחשיב כמ"ש בסוף תמורה, בכה"ג התירו לעשות הספק השני גם בידיה כיון דהוי תרי ספיקי דרבנן. ע"ש עוד.

[נכתב ע"י הרב ש.פ. שליט"א]

פניני מוסר

עניני אבלות החורבן

בזמן שהיתה השכינה שורה היתה ההשגחה גלויה בין בגשמיית ובין ברוחנית - כי הוא מן הידוע כי בזמן שהיתה השכינה שורה על ישראל באמצעות המשכן או המקדש וארץ ישראל וירושלים, היתה השגחת הקל ית' גלויה על האומה ישראלית לעין כל, בראותם מה שעשה הקל ית' מן הנסים והנפלאות בהוציאו אותם ממצרים ובמדבר ובכניסתם לארץ ובעמדם בבבל, רואיהם כיכורם כי הם זרע ברך ה', והיו מהנסים מתמידים באומה, כענין (שמות ל"ד) ולא יחמוד איש את ארצו, וכענין פירות הארץ הטובה בכל הדברים, וכמו (אבות פ"ה) עשרה נסים שהיו נעשים לעולם בבית המקדש, וכדומה להם מה שלא יסופר מרוב, לקיים הבטחתו אליהם והייתם לי סגולה מכל העמים וגו' ממלכת כהנים וגוי קדוש.

ומהשגחת הקל ית' עליהם היה להעניש אותם על חטאתם מיד שיחטאו עונש ידוע וניכר שהוא מאתו ית' לשית אל לבם חטאתם וישובו בתשובה שלימה לפניו, ולכן היה מביא עליהם דבר ח"ו בזמן חטאתם, והיה ענין הדבר ההוא מושגח מאתו ית', שיבהל וימות לבו בקרבו העובר על דבריו מיד, ומי שלא חטא לא יאונה לו כל און, וכן שאר הצרות הבאות על הצבור היו נראות משולחות מאתו ית' על חטאתם מיד שיחטאו, כדי שידעו ויבינו כי מאתו היתה להם זאת על עונם, ובשובם היתה מסתלקת הצרה ההיא". [בית אלפס לנב"ט, שער התפילה - פרק טז]

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

העלון נתרם בעילום שם
הצלחת התורם ומשפחתו

העלון נתרם בעילום שם
הצלחה בכל הענינים